

- Skladnja gradi skladijska drevesa. Drevesa prikazujejo sestavljenost stavka in razmerja med posameznimi deli stavka ter razmerja znotraj posameznih delov stavka.
 - S pomočjo skladijske zgradbe lahko izračunamo pomen stavka. Brez zgradbe oz. poznavanja razmerij med deli stavka, pomena ne bi mogli izračunati že zaradi dvoumnih stavkov tipa *Metka je gledala moškega z daljnogledom*. Pri takšnih stavkih, zgradba pove, kako naj stavek razumemo.
 - Skladijska zgradba tudi pomaga pri razumevanju stavkov, ki so bili podvrženi skladijskim spremembam.
 - (Derivacijsko) sorodni stavki imajo enako globinsko zgradbo, ki v veliki meri določa pomen stavka.
 - globinska zgradba je pomembna za pomen, ker se na globinski zgradbi podeljujejo tematske oz. udeleženske vloge:
 - agent *Janez je gledal film.*
 - tema *Janez je gledal **film**.*
 - lokacija *Janez je gledal film **doma**.*
 - vir *Janez mora iti **od doma**.*
 - cilj *Janez mora iti **domov**.*
 - ...
 - Udeleženske vloge so univerzalne. Predpostavlja se, da je tudi globinska zgradba (zgradba, kjer se podeljujejo udeleženske vloge) univerzalna. Globinska zgradba ima načeloma stalen vrstni red osebek→povedek→predmet
 - To je univerzalni besedni red, ki naj bi obstajal tudi v slovenščini.
 - *Pet punc je objelo pet fantov.*
 - tipično se ta stavek razume kot da je 'pet punc' osebek oz. vršilec objemanja. Možna pa je (vsaj v slovenščini) tudi drugačna interpretacija, kjer so fantje tisti, ki opravljajo objemanje (punc).
 - Ker so vsaj določeni deli zgradbe univerzalni, lahko predpostavimo, da so tudi pravila, ki iz skladijske zgradbe izračunajo pomen, univerzalna.
 - Pomenoslovje preučuje kako se skladijski sestavniki interpretirajo na pomenski ravnini. Kakšna so razmerja znotraj pomenske ravnine, torej med posameznimi povedmi in stavki, kakšna so razmerja med jezikovnimi izrazi in svetom, kakšno je razmerje med pomensko in skladijsko ravnino itd.
 - Tako kot skladnja preučuje znanje jezika preko naših intuicij o stavčni zgradbi, pomenoslovje preučuje znanje jezika preko naših intuicij o pomenu.
 - Stavčne pomene izražamo s postavljanjem resničnostnih pogojev. Pomen stavka poznamo, če vemo, kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da bi stavek bil resničen (če vemo kako mora zgledati svet, da bi stavek bil resničen).
- Ločimo med pomenoslovjem oziroma semantiko, ki izračunava dobesedne pomene stavkov in besed ter pragmatiko, ki ugotavlja pravila rabe posamičnih stavkov oz. pomene slovničnih konstrukcij v dejanski jezikovni rabi
 - Razlika med semantiko in pragmatiko je zelo očitna pri stavkih tipa (1)
 - (1) A: Zdi se mi, da bo izpit pri predmetu Pomenoslovje zelo težek.
 B: Ja, in sonce vzhaja na vzhodu.
 - Dobesedni pomen stavka B je očitno. Stavek govori o tem, na kateri strani neba

vzhaja sonce. Vendar v opisani situaciji govorec B gotovo ni imel namena A-ju govoriti o tako očitnih stvareh. Nameravani pomen oz. sporočilna vrednost stavka, ki ga je izrekel B, je gotovo drugačna. B je z izrekanjem nečesa tako očitnega morda hotel povedati, da je tudi A-jev stavek zelo očitna resnica in da A-ju nikakor ni bilo treba posebej poudarjati, da bo izpit težek. Nameravani pomen B-jevega stavka je torej nekaj na temo 'Da, vem, da bo izpit težek.'

- Med določenimi stavki obstajajo pomenske povezave. Iz resničnosti enega stavka lahko sklepamo na resničnost drugega. Iz resničnosti stavka (2a) lahko, recimo, sklepamo na resničnost stavka (2b).
 - (2) a. Peter obžaluje, da je Meta razbila avto.
 - b. Meta je razbila avto.

- Razmerja med povedmi
 - a. **pomenska posledica** (entailment)
 - Poved B je pomenska posledica povedi A, če
 - kadarkoli je poved A resnična, je resnična tudi poved B
 - informacija, ki jo sporoča B, je vsebovana v povedi A
 - *A in ne B* je protislovje
 - (3b) je pomenska posledica povedi (3a), saj zadosti zgornjim pogojem.
 - (3) a. *Potem ko je Peter prebarval zidove, je Marko obesil slike.*
 - b. *Peter je prebarval zidove.*
 - kadarkoli je res, da je Marko obesil slike, potem ko je Peter pobarval zidove, je res tudi, da je Peter prebarval zidove.
 - Vse kar sporoča (3b), je vsebovano že v povedi (3a).
 - Poved '*Potem ko je Peter prebarval zidove, je Marko obesil slike in obenem ni res, da je Peter prebarval zidove.*' je protislovna.
 - (4a-c) so pomenske posledice povedi (4).
- (4) *Peter je mojstrsko odigral sonato.*
 - a. *Peter je odigral sonato.*
 - b. *Sonata je bila odigrana.*
 - c. *Peter se je dotaknil (nekega) instrumenta.*
 - Če pogledamo samo test protislovnosti.
 - Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je Peter odigral sonato.*' je protislovna.
 - Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je sonata bila odigrana.*' je protislovna.
 - Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da se je Peter dotaknil instrumenta.*' je protislovna.
 - (5a-č) niso pomenske posledice povedi (5).
- (5) *Peter je mojstrsko odigral sonato.*
 - a. *Peter je sonato odigral pred občinstvom.*
 - b. *Peter je talentiran glasbenik.*
 - c. *Sonato je odigral nek zelo dober poklicni glasbenik.*
 - č. *Peter se je dotaknil klavirja.*
 - Če pogledamo samo test protislovnosti.
 - Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je Peter odigral sonato pred občinstvom.*' ni protislovna, saj je Peter morda sonato odigral sam doma v sobi.
 - Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je Peter*

talentiran glasbenik.' ni protislovna, saj je Peter morda sonato odigral mojstrsko ker jo je vadil pet let.

- Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je sonato odigral nek zelo dober poklicni glasbenik.*' ni protislovna, saj je Peter morda precej slab glasbenik, ki zna mojstrsko odigrati eno samo sonato in nič drugega, po poklicu pa bi lahko bil tudi kovinostrugar.
 - Poved '*Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da se je Peter dotaknil klavirja.*' ni protislovna, saj je Peter morda sonato odigral na violini.
- Drugi primeri razmerja pomenska posledica.
- (6) *Peter in Pavel pijeta pivo v senci pri kamniti mizi.*
- a. *Peter pije pivo v senci pri kamniti mizi.*
 - b. *Peter pije pivo.*
 - c. *Peter in Pavel sta v senci pri kamniti mizi.*
 - č. *Senca je pri (kamniti) mizi.*
- (7) *Metka ima natančno enega otroka.*
- a. *Metka ima otroka.*

b. (pomenska) predpostavka (presupposition)

- Poved A predpostavlja poved B, če sta zadoščena dva pogoja.
 - Resničnost povedi B je sprejeta kot samo po sebi umevna s strani udeležencev v pogovoru, kjer je izrečena poved A.
 - Resničnost povedi B je samo po sebi umevna s strani udeležencev v pogovoru ne glede na to, ali je poved A izrečena kot trditev, vprašanje ali zanikanje. (Če A predpostavlja B, potem tudi vse povedi iz družine povedi povedi A predpostavljajo B.)
 - Družina vprašalne povedi *Ali je Centralnoafriški cesar obiskal Solkan?*:
 - trditev (običajna trdilna pripovedna poved): *Centralnoafriški cesar je obiskal Solkan.*
 - nikalnica (zanikana pripovedna poved): *Centralnoafriški cesar ni obiskal Solkana.*
 - Pogojna poved: *Če je centralnoafriški cesar obiskal Solkan, se je verjetno ustavil na Placu.*
 - Katerakoli poved v (8) predpostavlja resničnost povedi (9) v kontekstu v katerem je bila izrečena.
- (8) a. *Petrova žena je noseča.*
b. *Petrova žena ni noseča.*
c. *Ali je Petrova žena noseča?*
č. *Če bi Petrova žena bila noseča, bi Peter gotovo že kupil stajco.*
- (9) Pomenska predpostavka: *Peter ima ženo.*

c. konverzacijska implikatura (ki sledi iz Gricovih maksim)

- Ko slišimo stavek (10a), si bomo običajno mislili, da je stavek (10b) resničen.
- (10) a. *Marija ima otroka.*
b. *Marija ima točno enega otroka.*
- V pogovoru smo govorci tipično kooperativni. Grice je to kooperativnost razbil na nekaj maksim, ki naj bi se jih govorci držali. To niso strogi predpisi temveč lastnosti h katerim stremimo.

- Relevantnost: bodi relevanten
- (11) Janez: Ali ima Peter kakšno punco?
Meta: Kolikor vem hodi redno v Postojno.
Meta hoče povedati, da ima Peter punco iz Postojne. Sicer bi bil njen odgovor nerelevanten.
- Kvantiteta: Bodi kar se da informativen (ne povej ne preveč ne premalo)
- (11) a. Meta ima otroka.
b. Meta ima vsaj enega otroka.
c. Meta ima natančno enega otroka.
Iz (11a) sledi (11b) (b. je pomenska posledica a.). (11a) po drugi strani implicira (11c).
- Kvaliteta: Govori le o stvareh za katere verjameš, da so resnične
- Način: Izogibaj se nejasnostim in dvoumnostim
- Drugače od sestavniškega (skladenjskega) pomenoslovja, ki izračunava pomene stavkov, se **leksikalno pomenoslovje/semantika** ukvarja z ugotavljanjem pomena posamičnih besed in razmerja med njimi.
 - Določitev pomena besed ni enostavna.
 - Pomenski primitivi (približno podobno fonološkim oznakam)
 - Najprej moramo najti jedrni pomen neke besede, potem pa ga še pravilno opisati s pomenskimi primitivi (ki jih moramo seveda še prej poznati)
 - Kaj je jedrni pomen besede 'Tiger'? Kaj dela tigr tigr?
 - Recimo, da je jedrni pomen besede 'gepard' nekaj na temo 'velika črna zver iz družine mačk', vendar je gepard lahko tudi bel – albino gepard - brez pigmenta. Ali je to potem še gepard?
 - Prototipična teorija besednega pomena
 - pomen neke besede je njen tipični predstavnik. Pomen besede 'tiger' bi tako bil tipični predstavnik tigrov. Seveda niso vsi tigri tipični predstavniki svoje vrste, zato tudi ima vsak človek rahlo drugačno predstavlo o tipičnem predstavniku nečesa. Morda je pri tigrih to manj očitno, vsekakor pa ima vsak človek drugačno predstavlo o tipičnem psu. Nekomu je tipičen pes nemški ovčar, komu drugemu zlati prinašalec itd. Še manj očitno je, kaj bi bila tipična žival.
 - Pomenska razmerja med besedami
 - Sinonimija – razmerje med različnimi besedami, ki imajo enak pomen
 - bicikel – kolo biciklist – kolesar
 - zemlja – prst pivo – pir hiša – bajta
 - homonimija in polisemija – ko ima ena beseda več pomenov
 - zemlja = *planet* ali *prst* homonimija
 - prst = *zemlja* ali *del telesa* homonimija
 - jasen = (recimo *jasno nebo*) – *jasna misel* = polisemija
 - antonimi – besede, ki imajo nasproten pomen
 - svetlo – temno plitko – globoko
 - kupiti – prodati posoditi – sposoditi
 - gor – dol noter – ven
 - dati v najem – vzeti v najem